

'ADIEU MATHIEU DIJKER'

impressie van de 'DIES CANTUS' op 11 oktober j.l.

Paulien Schaminée

VOOR wie het niet weet: Voci Bianche is de vrouwenprojectgroep die door Mathieu Dijker in 1989 werd gestart en waar hij na ruim 12,5 jaar afscheid van nam. Met Voci Bianche verkende Mathieu Dijker nieuwe uitvoeringswijzen van het gregoriaans, en dirigeerde hij vele malen concerten met werken voor vrouwenkleinkoor van componisten uit alle stijlperioden. Maar niet alleen dat, want Voci Bianche motiveerde ook de componist Mathieu Dijker tot het maken van composities die heel wat van het kunnen van dit vrouwenkoor vereisen.

Twaalf-en-een-half jaar een bijzondere en unieke combinatie, en daarom zocht èn vond Voci Bianche een passend afscheidscadeau voor haar scheidende dirigent: de uitgave van zijn werken voor vrouwenkoor bij muziekuitgeverij Ascolta. Het gereedkomen van die uitgaven en de 20 pagina's tellende catalogus 'Opera Omnia' vormden weer de aanzet tot een feestelijke presentatie: de DIES CANTUS.

Ja, en een dag vol klanken met Mathieu Dijker kan natuurlijk niet zonder gregoriaans, dus werd de ochtend daaraan gewijd. De gekozen formule was een informele, ongedwongen dialoog met Anthony Zielhorst als gesprekspartner en klankbord van Mathieu, en met veel ruimte voor reacties van de overige aanwezigen, waaronder veel ingewijden. Twee heel verschillende koren: de vrouwen van Voci Bianche onder leiding van Mathieu, en de mannen van het Gregoriaans Koor Utrecht onder leiding van Anthony, stonden klaar om al zingend allerlei vragen betreffende bronnenonderzoek op te roepen.

Voci Bianche opende het muzikale deel met de 'Megala Prokimena', Grieks-Byzantijnse psalmgezangen die door Mathieu in zijn proefschrift uit de oude handschriften waren getranscribeerd. Uitleg over de notatie van die, en andere, neumen

volgde, ingebed in de historie. De Trisagion (*een slechte contrafact op een uit het oosten overgenomen melodie*), werd door de aanwezigen uit volle borst meegezongen, maar het quilisma kwam daarbij niet uit de verf. Dat leidde na de reactie van Anthony (*'hoe doe jij dat nou met dat quilisma? want wij hanteren nog de ouderwetse Mocquereau-manier, je hóórt ons bij wijze van spreken zitten'*) natuurlijk tot een theoretische discussie. Beide koren zongen daarna een aantal introitus, met meer of minder duidelijke verschillen in uitvoering. Voci Bianche startte met 'Ecce advenit' waaraan Mathieu *'melodisch nogal wat gedokterd'* had, waarna GKU vervolgde met de contrafact 'Salve Sancta Parens' rechtstreeks uit het Graduale Romanum.

Afgesloten werd met het offertorium 'Viri Galilei', volgens Mathieu *'een van de grootste kunstwerken die in het gregoriaans bestaan'*.

Toen was het tijd voor de samenzang (*'zijn er die de hoge e niet aankunnen?'*). Mathieu had daarvoor als eerste het gecomponeerde 'Kyrie IX' gekozen *'uit de periode dat het gregoriaans gewoon majeur en mineur geworden is'*.

Er was een kopie waarop Mathieu de compositie-opbouw geanalyseerd had aangegeven. Daarna volgde het 'Kyrie' van Hildegard von Bingen: *'een beheerste majeur'*.

De geanimeerde ochtend eindigde met de Troop 'Sint Nicolaas' in Nederlandse vertaling door Mathieu, en aansluitend zijn woorden tot de aanwezigen: *'Ik hoop dat u ook in vrede leeft'*.

Waarna Voci Bianche definitief onder de hoede van Mathieu's opvolger Arnoud Heerings werd overgelaten.

In het middagprogramma stond de componist Mathieu Dijker centraal. Anthony Zielhorst opende de dialoog met de opmerking dat de werken van Dijker te weinig gekend zijn, want zéér, zéér de moeite van het bestuderen en beluisteren waard. De huidige en toekomstige uitgaven door muziekuitgeverij Ascolta kunnen daar in ieder geval aan bijdragen.

Vanuit dezelfde informele dialoog-opzet, met wederom veel ruimte voor de vele aanwezige liefhebbers, kenners en collega's, werd Mathieu door Anthony indringend bevraagd over de achtergronden van zijn componeren. Maar ook in dit middagdeel van de DIES CANTUS verloochende Mathieu zijn liefde voor het gregoriaans niet, en gaf een *'grote pluim op de hoed van hen die zich zo intens hebben ingezet aan de wederkomst van dit unieke gezang en wel in hoofdzaak daar waar het thuishoort, namelijk in het katholieke kerkgebouw, ook van de toekomst, ook in Nederland'*.

In de eerste uitgevoerde werken was de verbondenheid van de componist met het gregoriaans heel sterk aanwezig: 'Trois Hymnes', en enkele van de 55(!) gecomponeerde introitus-gezangen.

Het indringend doorvragen van Anthony leverde mooie uitspraken op, zoals over de introitus 'Oculi mei' dat *'alle aspecten van het leven omvat en dat heb ik getracht in noten te vangen; zoals in het gregoriaans begint het meteen met een modale repercussie: kijk toch naar mij, wat ben ik toch eigenlijk een armoedzaaier, en dan een klein crescendo: zou het dan misschien toch nog goed komen?, en dan blijven wij heel nederig beneden liggen.'*

Of over de keuze van waarom nou déze teksten van Herman Andriessen voor het diepzinnige werk 'Gods Eigen Manier': *'ze zijn meer mysterieus, ze laten bij iedere zin iets open van de werkelijkheid buiten ons'*.

Of over de verstilling in het middendeel van de solo-liederen-cyclus 'Canti Danteschi', op teksten van Dante's 'Divina Commedia': *'die teksten zijn zo poëtisch, onwerkelijk en toch werkelijk, het is schilderende literatuur'*.

De boeiende en veelzijdige dag kreeg een onverwacht extra door de spontane, emotionele toespraak van de broer van Mathieu, die in de tijd terugblikte naar het gezin Dijker, waarvan op dat moment zes broers en zusters aanwezig waren. Hij dankte Voci Bianche voor deze dag met de woorden: *'wat hij verdiend heeft, dat heeft u hem gegeven'*. ■